

Slutrapport

ISIS - IT och säkerhet i Inre Skandinavien

Rapporten avser projekt som är Inre Skandinavien
Slutrapport
Rapportens period: 01.01.2013 – 31.08.2014

Diarienummer/Tilsagnsnummer: IR – 005/12

Innhold

Bakgrunn og sammendrag	4
Virksomhetsmål – resultat og effekter	5
Tå overgripande mål for ISIS-projektet:	5
Hva er oppnådd siden prosjektstart?	5
Utvikling av forskningsparker og samarbeidet mellom disse	5
IT-sikkerhet: «Jo mer vi lærer, jo mer skjønner vi at vi ikke kan»	6
Karlstad Innovation Park - Stöd till dem som vill testa sina nya idéer	8
Forskningsparken Kjeller – betydningen av gode møteplasser	8
Innovasjon og velferdsteknologi i offentlig sektor	9
Langsiktig rekruttering til teknologiarbeidsplasser	9
Möjligheternas värld – om att inspirera till de tekniska branscherna	10
Presentation av TIME school för Halden IT forum	11
Jenter for realfag	11
Vitenkafé – formidling av forskning og viten til folk flest	11
SlettMeg til Sverige?	12
Regional digital agenda – samarbeite mellom Interreg-projekt	12
ISIS: Interessanta seminarier innan säkerhet	12
Industrispionage x2	13
Affärsmodellering	14
Illasinnade snokarnoder	14
Kvalitetssikre webbplatser	15
IT-sikkerhet – veien videre	15
Forskningsparker – veien videre	15
Blir de oppsatte mål nådd ved prosjektslutt?	16
På vei mot et hovedprosjekt	16
Välfärdstjänsternas dilemma	16
Fokusområder, mål og aktiviteter	18
TEMA og DELMÅL	19
Utvikling av forskningsparker	19
Deltakere og medvirkende – tid investert i ISIS	21
Prosjektmedvirkende utaför prosjektorganisasjonen i Q 2 2014	22

Hvordan forløper prosjektet ihht vedtatt prosjektplan?	22
Prosjektets største og viktigste aktiviteter og gjennomføringsgrad pr Q1 2014	23
Resultatindikatorer	
Hittils oppnått resultat av programindikatorerna för (A) Ekonomisk tillväxt	24
Prosjektet har noen tilleggsindikatorer:	26
Horisontale kriterier – 3 områder	26
Bedre miljø	26
Likestilling	27
Økt mangfold og integrasjon	27
Økonomi 28	
Informasjon og skilting	29
Styringsgruppen	29
Liste over forkortelser	30

Bildene er hentet fra Nasjonal sikkerhetsmåned oktober 2013 og dugnaden for IT-sikkerhet

”Vi kan aldri sikre vår infrastruktur fullt ut - hur mycket vi än satsar på IT-säkerhet” - David Jacoby, Kaspersky Lab – «Vi fokuserar på fel saker idag - vi köper hellre produkter och tjänster än arbetar med det vi redan har”.

Bakgrunn og sammendrag

ISIS har vært et spennende og aktuelt prosjekt med en varighet på 20 måneder (januar 2013-august 2014).

De to prosjektorganisasjonene Compare Karlstad og Kunnskapsbyen Lillestrøm har samarbeidet og kjent hverandre i mange år, noe som har hatt stor betydning når prosjektvarigheten har vært såpass kort. Samarbeidet startet med Interreg-prosjektet KNIS (Kunnskapsintensiv Næringsutvikling i Indre Skandinavia) som pågikk i årene 2005-2007. KNIS la et godt grunnlag for samhandling og bygging av næringsnettverk over grensen.

Kontinuitet i samarbeidet ble forsterket gjennom en flerårig satsing i FEM-prosjektet (Fornybar energi og miljø) og personkjennskap gjorde at vi kom raskt i gang med aktiviteter over landegrensen. ISIS har samlet mange mennesker med felles interesse og spredt mye kunnskap. Prosjektet har bygd broer mellom kunnskap sinstitusjoner, offentlige og private virksomheter og arbeidet tett med andre Interreg-prosjekter som jobber med den digitale agendaen.

Storsamfunnets oppmerksomhet på IT-sikkerhet er økende. Utviklingen på produksiden går svært raskt og sikkerhetspakker av ulik kvalitet tilbys. Å etablere en sikkerhetskultur i hodene på oss brukere tar mer tid. Derfor også sitatet på forsiden. Mange tror at vi kan kjøpe oss IT-sikkerhet, men det er atferden vår som er den største risikofaktoren. Både som privatpersoner og arbeidstakere er vi helt avhengige av digitale verktøy og vi bruker ofte de samme enhetene både hjemme og på jobb – BYOD: Bring your own device – eller bring your own disaster, som noen sier. Den digitale informasjonsflyten er heftig. Samhandling på tvers av bransjer, offentlig-privat sektor, administrative og geografiske grenser krever bevissthet knyttet til sikker databehandling. ISIS har bidratt til å sette fokus på dette temaet.

Forsknings-/innovasjonsparkers betydning for byutvikling, gjennom åpne innovasjonsarenaer og tett samspill med byens næringsliv er også et høyaktuelt tema. Kunnskapsbyen Lillestrøm er medlem av den verdensomspennende organisasjonen International association of science parks (IASP) og Science parks shaping new cities var tema på organisasjonens verdenskonferanse i 2013. Kunnskap er våre samfunns største ressurs og gjennom åpen samhandling skapes innovasjon. Informasjonsteknologi er kanskje det aller viktigste verktøyet.

Det hovedsaklige medlet som vi använt i ISIS för att nå vårt syfte med projektet har varit seminarier av olika slag inom säkerhetsområdet. Genom dessa har vi givit företag, organisationer och utbildningsanstalter möjlighet att träffas. I flera fall har kontakter upparbetats som sedan utvecklats vidare av parterna i form av affärsrelationer, nätverk och studieturer. Sammantaget har drygt 1500 personer deltagit i dessa seminarier.

Fra venstre: Katarina Nordmark (prosjektleder for Regional Digital Agenda, Länsstyrelsen i Värmland), og prosjektledere for ISIS, Marit Heiberg (Kunnskapsbyen Lillestrøm) og Mikael Lundstrøm (Compare Karlstad).

Background and summary – ISIS – ICT-Security in Inner Scandinavia

The two project organizations Compare Karlstad and Kunnskapsbyen Lillestrøm have worked and known each other for years. This knowledge about each other has been of great importance as the project duration of ISIS has been relatively short. The collaboration started with the Interreg project Knowledge Intensive Business Development in Inner Scandinavia, which took place in 2005-2007. This project formed a good basis for interaction and building of business networks across the border.

Continuity of cooperation was reinforced through years of commitment to the FEM project (Renewable Energy and Environment) and personal knowledge facilitated the startup. ISIS has collected an immense group of people with a common interest in ICT-security. The project has built bridges and competence between knowledge institutions, public and private businesses and we also have worked together with other Interreg projects, concerning the digital agenda.

Society's attention to ICT security is growing. Several safety products are offered, but to establish a safety mindset in our heads, is far more demanding. Many believe that we can buy ICT security. The fact is that our behavior actually is the greatest risk. Both private and at work we are totally dependent on digital tools and we often use the same devices at home and at work - BYOD : Bring your own device - or bring your own disaster, as some say!

The digital information flow is awesome. Collaboration across public - private sector, administrative and geographical boundaries requires awareness of safe computing. ISIS really has addressed this subject and lots of people have learnt to stop and think, before you click!

The main instrument we have used to improve ICT-security has been seminars, workshops and knowledge dissemination. More than 1500 people from different enterprises, organizations and educational institutions have met. In several cases, contacts reprocessed and then further developed by the parties in the form of business relationships, networking and study tours.

The other focus in this project has been the development of Science/Innovation Parks and their importance for urban development and business growth. We have worked with open innovation arenas and close interaction within triple helix. Knowledge is a crucial resource in our societies and information technology is perhaps the most important tool.

to the left: Katarina Nordmark (project manager Regional Digital Agenda), Marit Heiberg and Mikael Lundstrøm (project managers ISIS).

Virksomhetsmål – resultat og effekter

Två övergripande mål för ISIS-projektet:

Bidra till att utveckla forskningsparker och stärka det interregionala samarbetet mellan dessa

- Kartlägga och analysera intresset hos aktörer på båda sidor om gränsen
- Utveckla relationerna mellan högskolor/universitet, myndigheter och företag för att bidra till kunskaps-spridning och utveckling
- Undersöka möjligheterna till en gemensam kompetensportal
- Arrangera konferenser och andra mötesformer
- Främja intresset för tekniska studier bland kvinnor

Etablera ett interregionalt kluster inom IT-säkerhet och genom detta initiera ett utvecklingsprojekt inom IT-säkerhet

- Kartlägga och analysera intresset hos aktörer på båda sidor om gränsen
- Utveckla DART-konceptet (Disaster & Recovery Test)
- Utredda möjligheterna till synergier kring planerade IT-säkerhetscenter
- Etablera ett partnerskap i Inre Skandinavien

Projektet har hatt en varighet på 20 måneder (01.01.2013-31.08.2014) og har vært et forprosjekt med sikte på å tydeliggjøre mulighetene for et hovedprosjekt i neste Interreg-periode. Kartlegging og kobling av mennesker, miljøer og idéer som kan skape økt samhandling og synergier er det kortsiktige målet. Flere foretak har kommet igjen og igjen på våre seminarer og de som har deltatt har også fått mest igjen. Noen bedrifter, som Bitsec (S) og Protego (N) har funnet fram til hverandre og etablert et samarbeid. Det langsiktige målet er å skape gode samarbeidsrelasjoner og en mer attraktiv grenseregion.

Et datasikkerhetscenter er nå under utvikling i Fet kommune og mulige synergier kan oppstå rundt dette. ISIS har ikke oppnådd å skape et interregionalt kluster, i betydningen geografisk samlet, forretningsmessig samarbeid mellom ulike bedrifter, men økt kjennskap og samhandling over grensen er en god start.

Hva er oppnådd siden prosjektstart?

Utvikling av forskningsparker og samarbeidet mellom disse

Prosjektlederne har arbeidet med utvikling av forskningsparker både i Lillestrøm/Kjeller og i Karlstad. På norsk side har fokuset vært å bidra til økt samhandling og vekst i den etablerte forskningsparken på Kjeller. På svensk side har projektet deltatt i utviklingen av Karlstad Innovation Park, som ble offisielt åpnet på campusområdet til Karlstads universitet, våren 2014. I tilblivelsen av Karlstad Innovation Park ble det avholdt møter og gjensidige besøk for å lære av Forskningsparken Kjeller og medlemsorganisasjonen Kunnskapsbyen Lillestrøm.

ISIS deltok også på den verdensomspennende konferansen til International Association of Science Parks

(IASP) i Brasil i oktober, hvor flere svenske forskningsparker også var representert. Her fikk vi ytterligere understreket at å jobbe med åpen innovasjon innafor triple helix og aktivere byens samlede kunnskapsmiljø som nyskapende utviklingsarena er veien inn i framtida.

IT-sikkerhet: «Jo mer vi lærer, jo mer skjønner vi at vi ikke kan»

Vi har intervjuet og knyttet kontakter med mange representanter som er opptatt av IT-sikkerhet i grenserregionen. Vi startet med å få oversikt over fagområdet IT-sikkerhet gjennom kontakt med Karlstads universitet/ Institutt for Datavetenskap og Høgskolen i Gjøviks Institutt for IT-sikkerhet, samt lokale IT-clustre. Fokuset ble ytterligere forsterket når vi lærte NorSIS (Norsk senter for informasjonssikring) å kjenne. Prosjektet har i stor grad samarbeidet med NorSIS, er et aktivt miljø, som med støtte fra den norske stat gir IT-bistand til små og mellomstore bedrifter, samt privatpersoner. Både Norge og Sverige har store, statlige myndighetsorganer med fokus på datasikkerhet, som DSB- Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, NSM- Nasjonal sikkerhetsmyndighet og MSB- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Disse får ofte en forvaltningspreget rolle, mens de 6-7 ildsjelene i NorSIS-sekretariat raskt kan fange opp aktuelle problemstillinger, uttale seg til media og rådgje både næringsliv og innbyggere. NorSIS er også en ivrig konferansearrangør som holder vedvarende fokus på IT-sikkerhet. Deres undersøkelser viser at de når ut til svært mange brukere og mediapopplagene viser også at de utgjør en betydelig kunnskapsbase for IT-sikkerhet. ISIS mener det er en god idé å etablere en lignende organisasjon i Sverige. En aktiv og åpen helpdesk, som er til for brukerne.

Kaspersky Lab understreker også det samme poenget om den menneskelige faktoren, slik det norske Cyberforsvaret, Nasjonal sikkerhetsmyndighet, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap m.fl også gjør. Den viktigste lærdommen ifht IT-sikkerhet er:

- Mennesket er det svakeste leddet – alle må kontinuerlig jobbe med sikkerhetskulturen (risikoerkjennelse, forebygging og hendelseshåndtering)
- Ikke fokuser på nye produkter, brannvegger holder ikke hackere unna – det er vi som brukere som må stoppe, og tenke, før vi klikker
- IT-sikkerhet må være funksjonell og realistisk, ikke formalistisk.
- Det er til stor hjelp å ha et lett tilgjengelig helpdesk-miljø for privatpersoner, små og mellomstore bedrifter, som NorSIS.

ISIS deltok aktivt i EUs sikkerhetsmåned i oktober 2013 og arrangerte et seminar om DART-Disaster and recovery testing i Lillestrøm og en stor konferanse om Internett og sikkerhet i Karlstad.

Sammen med Coromatic som drifter Compares testlab på Hammarø og Skedsmo kommunes IT-avdeling, jobbet ISIS med å lage et seminar om DART – Disaster and Recovery Testing; hvordan opprettholde/restarte den daglige tjenesteproduksjonen når datasystemene bryter sammen? Hvordan står det til med risikoerkjennelse? Har vi beredskapsplaner og øver vi nok, var temaer på konferansen. Konferansen ble arrangert på Kjeller 8. oktober med 56 deltakere (49 norske og 7 svenske) fra kommuner, privat næringsliv, forskningsinstitutter og andre.

Seminalet fikk en strålende evaluering av flere deltakere og IT-sjef Morten Pedersen på Norsk institutt for luftforskning skrev: *«Jeg vil bare berømme innsatsen deres rundt dette seminaret. Jeg er like imponert som Roar Thon i Nasjonal sikkerhetsmyndighet, når det gjelder alt innhold i seminaret og hvor mye dere fikk presentert i løpet av snaue 4 timer. Gode temaer og gode foredragsholdere. Vanligvis er slike seminarer fylt med en haug av reklame for firmaer, men det var det minimalt med. En viktig faktor for at seminarer ikke skal bli tynne faglig sett. Takk for et godt seminar!»*

Den svensk-norska erfarehetskongressen Internet och säkerhet - som hölls i Karlstad 24-25 oktober med drygt 100 deltagare - blev mycket lyckad och stärker ett svensk-norskt samarbete inom området. Föreläsarna

och deltagarna var mycket nöjda med konferensen som ISIS-projektet arrangerade tillsammans med Länsstyrelsen Värmland och deras projekt DABSR (Projektnätverk för digitala agendan i Östersjöregionen).

Landshövding Kenneth Johansson öppnar konferensen om Internett og sikkerhet.

”Intressant och givande att få IT-sikkerhet belyst ur olika perspektiv - men också skrämmande hur sårbara vi är i IT-samhället”, var en allmän summering.

Föreläsarna och deltagarna var också överens om den största säkerhetsrisken med Internet inte är tekniken utan de som använder tekniken, dvs vi människor.

Vår digitale hverdag dreier seg ikke bare om jobb, den dreier seg i stor grad om privatlivet og den berører alle aldersgrupper. En videreføring av konferansen ble et forsterket samarbeid med NorSIS og Länsstyrelsen i Värmland og deres prosjekt Digital agenda og spiren til et svensk-norsk grenseoverskridende nettverk for IT og sikkerhet i Indre Skandinavia ble sådd.

Mange ønsket å etablere en svensk versjon av den norske slettmeg.no-tjenesten. NorSIS har etablert et godt forhold til bl.a. facebook og bistår aktivt med å hjelpe brukere med å fjerne uheldige bilder eller annen info du ikke ønsker å ha på nettet. ISIS har fasilisert målet om å legge grunnlaget for et grenseregionalt nettverk for IT-sikkerhet. Gjennom prosjektet har vi også lært at grenseregionen, Indre Skandinavia, har svært kompetente miljøer innen IT-sikkerhet og framstår som en sterk og framtidsorientert region med global konkurransekraft.

Från vänster: Paul Nemes (Länsstyrelsen Värmland), Fredrik Andersson (Länsstyrelsen Värmland), Stefan Lindskog (Karlstads universitet), Mikael Lundström (Compare), Katarina Nordmark (Länsstyrelsen Värmland), Marit Heiberg (Kunnskapsbyen Lilleström), Vidar Sandland (NorSIS) och Hans Marius Tessem (NorSIS)

ISIS-prosjektet har på slutten av prosjektperioden arbeidet aktivt med å planlegge for et hovedprosjekt og har besluttet å sette fokus på

informasjonsteknologiens betydning for økt pasientsikkerhet: eHelse og tjenesteinnovasjon – hvordan få tatt i bruk ny teknologi? hvilke implikasjoner har innføring av ny teknologi på arbeidsprosessene innen helse og omsorg. Har tjenesteprodusentene gode nok standarder og kompetanse? Klarer de å anvende datakommunikasjonen på en måte som øker pasientsikkerhet og effektivitet?

I samhandlingen mellom menneske og maskin tas fortløpende beslutninger og organisering, ledelse, sikkerhetskultur, testing og praktiske øvelser blir utrolig viktig å ha på plass. På begge sider av grensen er vi i ferd med å kartlegge helse-omsorg/vård-sektorens behov for utviklingsarbeid ifht implementering av eksisterende og ny teknologi, og sikkerhet/trygghet knyttet til bruk. Tilbakemeldinger tyder på at dette er en prosjektutvikling som er ønsket av Interreg-sekretariatet. Noen forskere mener at hele 60% av utfordringene innen framtidens helsetjenester ligger innafor IT-området. Mange flere arbeidsprosesser må automatiseres.

Karlstad Innovation Park - Stöd till dem som vill testa sine nye idéer

Karlstad Innovation Park er nu etableret ved Karlstad universitet - en plats där man kan testa sine idéer och få større muligheter att nå ut på marknaden. Det är ett samarbeite mellom næringsliv, universitet og offentlig sektor. Målet er att utveckla nye tjenester og produkter og styrke næringslivet i Karlstadsregionen.

- Idén om en Innovation Park i Karlstad har funnits i mange år og nu er det antligen rätt tidpunkt att starta opp verksamheten. Här kommer det att skapas nye jobb, säger Per-Samuel Nisser (M), kommunstyrelsens ordförande.

Innovation Park ligger i Stora Enso Research-huset ved Campusområdet på Kronoparken. Det er en viktig satsning som gjør det möjligt att utveckla de främsta områdena inom värmändskt næringsliv og forskning. Samtidig ger den här mötesplatsen større muligheter att etablera samarbeitene med aktörer i övriga Sverige, Norge og världen.

I innovationsparken kommer det att finnas ett antal aktörer som jobbar med innovationsrådgivning. Det kommer även att finnas en testmiljø.

- Man kan teste sine idéer og dess hållbarhet i en kontrollert miljø som tillåter att man får misslyckas, forklarer Marianne Andersson, næringslivsstrateg. Det gjør att produktene har større chans att få gjennomslag når de når marknaden.

Daglig leder, Mats Williams forteller att det i juni 2014 allerede var knyttet ca 50 virksomheter til organisasjonen. Karlstad Innovation Park skal ikke være en paraplyorganisasjon for kunnskapsvirksomheter, men en plattform for innovasjon og samhandling - en åpen innovasjonsarena. Utviklingsarbeidet har utløst mye entusiasme i Karlstad og i regionen rundt, både i offentlig og privat sektor. Karlstads fokus på innovasjon og start-ups, som kommer inn fra «folk flest» er også en inspirasjon og motivasjon for Lillestrøm-miljøet til å utvide fokuset utover forskningsbasert innovasjon. Dette viser en god vekselvirkning over grensen. Høyintensive kunnskapsmiljøer (forskning og innovasjon) etablerer seg gjerne i byer og tett på lignende virksomhet, derfor er det også viktig at byen tilrettelegger for at slik virksomhet gis gode vekstvilkår.

Forskningsparken Kjeller – betydningen av gode møteplasser

ISIS har bidratt til å styrke og videreutvikle samhandlingen i forskningsparken. To saksområder har fått betydelig oppmerksomhet.

- Arbeidet med en områdeplan (arealbruk og helhetlig utvikling) som kan ta høyde for en positiv vekst og utvikling av forskningsparken
- Planlegging og utbygging av en felles uformell møteplass, Kunnskapsøasen.

I Forskningsparken Kjeller er det nye parkmessige uteområdet for samhold og sosialt fellesskap «Kunnskapsøasen» ferdigstilt. Dette begynte som et studentprosjekt. Gjennom ISIS ble det organisert som et stort og

inkluderende fellesprosjekt hvor forskningsinstituttene og lokalmiljøet ble invitert inn. Forsvarets forskningsinstitutt har bidratt med mye bygge- og prosjektkompetanse. Prosessen har bidratt til at aktørene er blitt kjent med hverandre gjennom et konkret stykke arbeid og styrket en felles identitet, tilhørighet og stolthet. Hele området var i 2012 preget av trær, buskas og et gammelt falleferdig trehus. Det ga området et sjukskete og ustelt preg. Gjennom en bred dugnadsinnsats fra Forsvarets forskningsinstitutt, Skedsmo kommune og Høyskolen i Oslo og Akershus er dette blitt en realitet. Flere andre av instituttene i forskningsparken har også bidratt med midler, i tillegg til beboerne, ved Kjeller Vel. ISIS har stått for koordinering av arbeidet.

Offisiell åpning av Kunnskapsoasen i juni 2014, fra venstre Ann Elisabeth Wedø (direktør for Høyskolen i Oslo og Akershus), Boye Bjerkholt (varaordfører i Skedsmo) og Jan-Erik Torp (stabssjef på Forsvarets forskningsinstitutt).

Metodikken i arbeidet med Kunnskapsoasen er et godt eksempel på *Science parks shaping new cities*. En kreativ idé er utgangspunktet, mulige interesser trekkes med, behov og ønsker utpensles, samarbeidet organiseres, ressurser utløses og et kreativt laboratorium er i gang. Aktører fra ulike forskningsinstitutter, høyskolen, kommunen og nærmiljøet for øvrig, har blitt kjent med hverandre gjennom å utvikle noe sammen. Verdifulle kontakter er knyttet og vi kan gå videre med å utvikle forskningsparken

sammen.

Sammen med Høyskolen i Oslo og Akershus, Kjeller Innovasjon og Skedsmo kommune drøfter Kunnskapsbyen Lillestrøm planer for å utvikle en design-lab og et kreativt sentrum for oppstartsvirksomheter. Kjeller Innovasjon driver i første rekke kommersialisering av forskningsbasert innovasjon, men det er også behov for et miljø for kreative idéer som kommer «rett inn fra gata». Gjennom arbeidet i ISIS har et nyttig prosjektnetverk blitt etablert.

Innovasjon og velferdsteknologi i offentlig sektor

26. april 2013 var ISIS ved Kunnskapsbyen Lillestrøm og Compare Karlstad, sammen med Samarbeidsrådet for Nedre Romerike hovedarrangører for en konferanse om Innovasjon og velferdsteknologi i kommunal sektor. 89 frammøtte ble inspirert til å samarbeide om «å utvikle nye og bedre løsninger, som er så gode at folk vil ta dem i bruk». Innovasjon er målrettet kvalitetsutvikling. Behovet for FOU og innovasjon innen eHelse er så påtrengende at ISIS-prosjektet velger å gå videre på dette som et hovedprosjekt.

Gøran Karlstrøm fra Nordic Medtest innledet om en mer effektiv utvikling av helse-teknologi og et samarbeid over grensen.

Langsiktig rekruttering til teknologiarbeidsplasser

Tilstrekkelig tilgang på kompetent arbeidskraft er et suksesskriterium. I Forskningsparken Kjeller jobber vi med felles rekrutteringsinnsatser (kompetensforsörjning), hvilket også er ett av Compare's satsningsområder. Mangelen på teknisk fagkompetanse og ingeniører er stor på begge sider av grensen og gjennom ISIS har vi jobbet med å profilere et positivt fokus på utdannings- og jobbmulighetene som realfagene gir. Prosjektet har deltatt på flere arrangementer i begge land, for både skoleelever, studenter og ferdig utdannede. Både Sverige og Norge trenger langt flere realfagsstudenter.

Möjligheternas värld – om att inspirera till de tekniska branscherna

Under en hel vecka (13.-17.) i maj besökte 700 åttondeklassare från hela Värmland den interaktiva teknikmässan "Möjligheternas Värld" på Karlstads universitet som arrangerades av bland annat ISIS-projektet ved Compare Karlstad. Tanken med mässan var att konkretisera för skolungdomar i åttonde klass vilka spännande yrken och karriärvägar som finns inom de tekniska branscherna. Mikael Lundström deltog flera dagar och Marit Heiberg deltog under en dag och blev mycket imponerad av detta samarbetet, som ger inspiration till liknande arrangement i Norge.

Målet var att fler ska välja en teknisk utbildning. Under mässan fick eleverna uppleva en bilfabrik i miniatyr och en uppsjö av teknologien hämtade från industrin och näringslivet

Med nuvarande utveckling kommer Sverige att sakna 51.000 tekniker och ingenjörer år 2030. Ett sådant scenario skulle allvarligt hämma innovationskraften i Sverige och hindra utvecklingen av ny teknik. Därför krävs krafttag från industrin för att väcka ungdomars teknikintresse. Och det är precis vad Möjligheternas värld gjorde.

Tanken med mässan var att konkretisera för ungdomarna vilka olika yrken som en teknisk utbildning möjliggör.

På norsk side har ISIS sammen med andre Interreg-prosjekter og annen regional satsning bidratt til lignende arrangementer for ungdom. Ungforsk er et årlig arrangement hvor alle 14-åringer inviteres inn. Det

finansieres av Akershus fylkeskommune og arrangeres hvert annet år i på universitetet i Oslo og hvert fjerde år i Forskningsparken Kjeller og Universitetet på Ås. Kunnskapsbyen Lillestrøm har bidratt med kjemishow for barn på den årlige byfesten (juni 2013 og 2014) og også stått bak organiseringen av EUs forskningsnatt – Researchers' Night. Prosjektleder i ISIS har deltatt på dette og også som dommer under det årlige, internasjonale arrangementet First lego league, hvor barn og unge både som skoleklasser og vennegjenger deltar i teknologikonkurranser. Disse arrangementene består av en god miks demonstrasjon, lek og barns kreativitet, og virker inspirerende på framtidige studie- og yrkesvalg.

Rekrutteringsmesse NTNU – ISIS ved Kunnskapsbyen og Skedsmo kommune deltok på rekrutteringsmesse på NTNU 18. september 2013. Det var svært stor pågang fra studentene og et meget bra tiltak for å vise fram den totale bredden i kunnskapsarbeidsplasser i Forskningsparken.

Stig Ervland (Skedsmo kommune) og Rolf Andresen (Kunnskapsbyen Lillestrøm) på rekrutteringsmesse ved Norges største teknologiske universitet.

Presentation av TIME school för Halden IT forum

Samarbetet mellom Compare og Haldens IT-forum har bidragit till att väcka ett norskt intresse för Karlstads inter-

nationella TIME-utbildning - en gymnasieutbildning med IT-inriktning som Compare var med og startade i början av 2000-talet.

Elever från TIME-gymnasiet

Med ambitionen att starta något liknande i Halden tog styrelseordföranden Lise Eastgate från Haldens IT-forum kontakt med Compare och bad att få mer information om TIME-konceptet på ort och ställe - Älvkullægymnasiet i Karlstad. Tillsammans med sex kollegor från skolvärlden i Halden, representanter för både vidaregående skola (gymnasium) och högskola fick de höra om hur TIME-konceptet tagit form - från idé till genomförande. De fick ta del av hur TIME fungerar idag med kursplaner, samarbeten med IT-företagen och utlandspraktik. Avslutningsvis fick de också vara med i klassrummet när eleverna höll på med egna projektarbeten.

TIME er et kommunalt gymnas og på linje med rene toppidrettsgymnas kunne en god vei i Norge være å utvikle videregående skoler med spesielt fokus på teknologi. Lokalisering i Forskningsparken Kjeller ville gi store synergier med forskningen.

Jenter for realfag

Over 300 jenter, mødre, lærere med flere deltok på arrangementet Jenter for realfag 6. mars 2014 ved Lillestrøm Kultursenter. Prosjektene FEM 2020 og ISIS samarbeidet om planlegging og gjennomføring fra Kunnskapsbyens side.

Vitenkafé – formidling av forskning og viten til

folk flest

I Lillestrøm har ISIS vært pådriver og medarrangør av en serie åpne kveldsmøter, Vitenkafé, for å spre kunnskap og skape dialog om aktuelle problemstillinger, samt styrke interessen for forskning og innovasjon hos byens befolkning. Vi startet opp med ukentlige vitenkaféer i september 2013. Fra januar i 2014 gikk vi over til å ha arrangementet hver annen uke. Sammen med driverne av Scene 5 på Lillestrøm kultursenter, har prosjektleder i ISIS satt sammen programmet for våren og høsten 2014.

Dette er en møteserie på kveldstid med vitenformidling til folk flest, i Lillestrøm sentrum, og er med på å forankre en identitet og stolthet som kunnskapsby. Temaene spenner vidt. Inneværende år har vi fokusert på temaer som hi-tech avfallshåndtering, kameraer montert på fly som oppdager vulkanaske på lang avstand, pasientsikkerhet i helsetjenesten, karakterer på jobben, og mer generelle tema som mål, motivasjon og mot. Metodikken i dette er å finne fram til en åpen og gratis arena, som f.eks. en kafé. Kaféen får gjester, som gjerne kjøper noe å drikke/spise, foredragsholderen får en scene og et publikum og tilhørerne får ny kunnskap, samtidig som de kan knytte nye kontakter. En vinn-vinn-situasjon for alle.

Prosjektleder Kristian E Vik (th) i Interreg-prosjektet Next Move forteller om Hydrogen – framtidens drivstoff. Møteleder Marit Heiberg (tv).

Vitenkaféene er i ferd med å bli en spennende møteplass og en

mulighet for forskningsparkens virksomheter og andre bidragsytere til å formidle forskning, utvikling og mye av det innovative arbeidet som foregår. Vitenkaféene vil fortsette etter prosjektslutt, gjennom bidrag fra Skedsmo kommune.

EUs program Horizon 2020 har nå lansert et eget satsningsområde som nettopp vil gi økonomisk støtte til viten- og forskningsformidling til lokalmiljøet: Pan-European public outreach: exhibitions and science cafés engaging citizens in science

SlettMeg til Sverige?

Arbeidet med en svensk versjon av slettmeg.no fortsetter. NorSIS driver en råd- og vägledningstjenst for de som känner sig kränkat på nätet. Tjänsten har inget mandat att radera eller kräva att något tas bort från nätet - men kan erbjuda tekniskt stöd och råd om hur man bäst ska gå tillväga för att ta bort informationen. Webbtjänsten slettmeg.no har även guider med nyttiga tips om hur man kan få information på nätet raderat. I arbetet med att hitta möjlig finansiering hölls den 21 maj 2014 ett möte på Konsumentverket med flera organisationer som har intressen inom detta område med kränkningar på nätet. Medverkande var organisationerna KonsumentEuropa, MSB, Skolverket, Polisen, Datainspektionen, Statens Medieråd, Barnombudsmanen, Ungdomsstyrelsen, Post- och Telestyrelsen, SKL.

Arbetet med att introducera tjänsten SlettMeg i Sverige pågår. Diskussioner har förts med Allmänna Arvsfonden om finansiering vilket dock visade sig bli svårt. Det spår som nu gäller är att koppla ihop det med Länsstyrelsens projekt Digitala Agendan. Länsstyrelsen i Värmland är positiv och utreder olika finansieringsmöjligheter för en svensk lansering.

Regional digital agenda – samarbete mellan Interreg-projekt

ISIS har samarbetet med Interregprosjekt i Sverige-Norge programmet, Regional digital agenda – Dalarna, Hedmark och Värmland (varighet 01.01.2014 – 30.08.2014) Veldig mye kommunikasjon mellom offentlig forvaltning, næringsliv og innbyggere foregår fortsatt på papir, mens hovedregelen framover i begge land, er at det skal skje digitalt. En kartlegging gjort av Difi i 2011 viser at bare rundt 30 prosent av de 100 mest brukte statlige tjenestene er fulldigitalisert. Regional digital agenda er opptatt av nettilgang i distriktene og bruk av elektronisk samhandlingsplattform. ISIS ved Compare presenterte i april 2014 prosjekt tankene om Framtidens vårdssystem, eHälsa och tjänstinnovation, for Länsstyrelsen og Värmlands kommuner.

Seminarier – ISIS = Interessanta Seminarier innan Säkerhet

Det huvudsakliga medlet som vi använt i ISIS för att nå vårt syfte med projektet har varit seminarier av olika slag inom säkerhetsområdet. Genom dessa har vi givit företag, organisationer och utbildningsanstalter möjlighet att träffas. I flera fall har kontakter upparbetats som sedan utvecklets vidare av parterna i form av affärsrelationer, nätverk och studieturer.

Prosjektet har i snitt arrangerat et seminar i måneden og samlet drøyt 1500 personer.

Stanna upp, tänk till och ta ett steg tillbaka, manade David Jacoby: "Vi måste veta vad som ska skyddas - och vi måste skilja mellan hot och sårbarhet utifrån hur det påverkar vår verksamhet om informationen läcker ut".

"Vi måste vara medvetna om våra egna interna hot - och hur vi ska öka medvetenheten och kunskapen om vikten av säkerhetstänkande bland personalen".
"IT-security is a mindset", summerade David Jacoby.

Industrispionage x2

Ett heldags seminarium om industrispionage i Karlstad i mars och i Lillestrøm i juni 2014: "Viktigt att öka medvetandet"

ISIS har hållit seminarier om företags- och industrispionage med ett övergripande syfte - att öka medvetandet om att nordiska företag är måltavlor för länder som vill stjäla information." Industrispionage är ett nationellt samhällsproblem som ökar och blir allt allvarligare för företagen - därför vill vi lyfta det här", förklarar Stefan Larsson - VD på Bitsec AB - och pekar på tre viktiga områden:

- Ökad medvetenhet om att svenska företag är utsatta för industrispionage. "Med dagens informationsteknik är hoten större än någonsin - men hoten tas inte på tillräckligt allvar".
- Ökad insikt om och förståelse för vilka konsekvenser industrispionage kan få. "Om andra länder stjälar våra tekniska innovationer tappar vi konkurrenskraft - och därmed också arbetstillfällena".
- Ökade behov av stöd och hjälp från polis och myndigheter. "Industrispionage är ett så stort och allvarligt samhällsproblem att företagen måste få hjälp och stöd av det offentliga - vi i näringslivet kan inte klara detta på egen hand".

Mikael Lundström (Compare), Marit Heiberg (Kunnskapsbyen), Stefan Larsson (Bitsec), Janne Hagen (Forsvarets forskningsinstitut), Roar Thon (Nasjonal sikkerhetsmyndighet), Kristine Beitland (Næringslivets sikkerhetsråd), Björn Lysell (Bitsec), Rune Marius Rokke (Protego), Thomas Lillebø (Protego) och Jonas Persson (Bitsec).

Föredragshållare på seminarierna var säkerhetsexperten med erfarenheter från bland annat kontraspionaget vid säkerhetspolisen, militära säkerhetstjänsten och polisens underrättelseenhet. Alla betonade att högteknologiska företag och bolag inom basindustrin löper störst risk att bli utsatta för spionage - men värst utsatta är

mindre forskningsföretag som saknar säkerhetsorganisation och inte har kunskap om hotbilden. ”I Norden finns en stark kultur avseende utveckling och kreativitet inom många olika områden - och vi är internationellt framgångsrika i affärer. Detta gör oss till måltavla för länder som har uppbyggda strukturer för att stjäla information och med denna stödja det egna landets företag. Vi har bland annat analyserat Edward Snowdens avslöjanden - och med dagens teknik är detta ett större hot än någonsin”, inledde Stefan Larsson.

Affärsmodellering

I den nya digitala affärsvärlden spelar affärsmodeller en stor roll. De företag som lyckas bäst idag har ofta utvecklat sättet att ta betalt av sina kunder. I en global och tekniskt komplex värld blir detta allt viktigare. Ett 20-tal personer deltog när ISIS-projektet och Qpeople/Leni Konsult den 7 april höll ett seminarium om affärsmodellering med fokus på Business Model Canvas.

Lars-Erik Nilsson (Leni Konsult) och Mathias Wassen (Qpeople) presenterade Business Model Canvas - en metod för hur man kan beskriva, analysera och vidareutveckla sin affärsmodell. Den kan även användas av nystartade företag för att från grunden konstruera sin affärsmodell.

I dag räcker det oftast inte med en produkt- eller tjänsteinnovation för ett företag för att uppnå goda resultat. Identiska produkter eller tjänster på en marknad får olika framgång beroende på vilken affärsmodell företagen använder. Det finns åtskilliga exempel på företag som fullständigt förändrat spelreglerna i sin bransch genom innovativa grepp i delar eller hela sin affärsmodell som exempelvis IKEA, Xerox, RyanAir, Google och

Apple.

”Ett sätt att utveckla sin befintliga affärsmodell är genom affärsmodellering”, förklarade Lars-Erik Nilsson och Mathias Wassen och gav exempel på lyckade affärsmodeller. Därefter fick deltagarna själv prova på verktygen i grupparbeten.

Illasinnade snokarnoder

Forskare vid Karlstads universitet som medverkat i ISIS-projektet har utvecklat ett program som identifierar illasinnade ”snokarnoder” i anonymiseringsnätet Tor. Programmet har redan lett till svartlistning av flera noder, merparten i Ryssland. I två års tid har professorn Stefan Lindskog och hans datavetenskapskollegor vid Karlstads universitet forskat kring verktyg för att undvika att länder där censur förekommer kan blockera eller komma åt internettrafik som går via anonymiseringsnätverket Tor.

Forskarteamet har utviklet en spesiell programvara som likt ett antivirusprogram skannar igjennom de cirka tusen utgåingsnoderna i Tor-nätverket for att försöka fastställa vilka som är illasinnande.

– Det vi ska göra nu är att förfinas den här programvaran. Målsättningen är att komma så nära hundra procentig detektionsgrad som möjligt. Att Tor spelar en viktig roll för internetanvändare i länder där censur förekommer är det ingen tvekan om, enligt Stefan Lindskog.

Kvalitetssäkra webbplatser

Torsdagen den 8 maj höll nyexaminerade YH-testare ett seminarium om kvalitetssäkring av webbplatser Daniel Madré, Torkel Bengtsson, Mia Skoglund och Patrik Börjesson (bilden) har hållit ett seminarium om

grunderna i testning och demonstrerade lämpliga testverktyg. De fyra har till sommaren genomgått yrkeshögskoleutbildningen Kvalificerad programvarutestare.

- **Torkel Bengtsson inledde med att prata om test och kvalitet.**
- **Mia Skoglund demonstrerade olika verktyg och hjälpmedel för att testa responsive design och tillgänglighet.**
- **Patrik Börjesson demonstrerade hur man lasttestar en webbsida.**
- **Daniel Madré demonstrerade hur man utifrån sina krav automatiskt acceptanstestar sin webbsida.**

Möte med Karlstad universitet och Interaktiva institutet den 7 maj om att vidareutveckla YH-utbildningen Teknikillustratör så att den följer dagens krav på säkerhet.

IT-sikkerhet – veien videre

Prosjektlederne på begge sider av grensen har avholdt en rekke møter og seminarer med mulige prosjekt-deltakere i et hovedprosjekt knyttet til e-helse og tjenesteinnovasjon innen helse- og velferdssektoren. I juni deltok 16 representanter fra 6 kommuner på Romerike, Ahus og Høyskolen i Oslo og Akershus på en studietur til Karlstad for å besøke Karlstads universitet og testsenteret til Nordic Medtest på Sätterstrand. Det var en meget vellykket og inspirerende tur. Stort læringsutbytte både innen datavetenskap, tjenesteinnovasjon og hvordan de svenske landstingene jobber med testing, sikring og utvikling av kommunikasjonsverktøy i helsetjenesten. Den teknologiske infrastrukturen i helsetjenesten er mangfoldig og har et stort behov for felles utvikling og standardisering.

Forskningsparker – veien videre

Samarbeidet mellom Karlstad Innovation Park og Forskningsparken Kjeller er etablert og videreføres. Både byene og forsknings-/innovasjonsparkene bør ha stor glede av erfaringsutveksling og videreutvikling.

Næringslivsstrateg Marianne Andersson (Karlstad kommune) forteller om Karlstad Innovation Park til et lydhørt norsk publikum.

Blir de oppsatte mål nådd ved prosjektslutt?

Prosjektets aktiviteter og delmål er i kortversjon angitt i tabellen nedenfor og gis en grundigere tekstmessig gjennomgang etter tabellen. ISIS har lagt til rette for økt samhandling over grensen både innen IT-sikkerhet og utvikling av forsknings-/innovasjonsparker. Vi har bidratt til at mennesker med sammenfallende interesser møtes, kontakter knyttes og nettverk etableres. Noen bedrifter har gått sammen i tettere samarbeid. Organisering i form av grenseregionale klynger/clustre i tradisjonell forstand er likevel et stykke unna.

På vei mot et hovedprosjekt

I ISIS-projektet ligger oppgiften att utarbete ett förslag till ett nytt samarbeidsprosjekt mellan Compare och Kunnskapsbyen. Under året med ISIS har styrgruppen haft ett par möten där ett sådant projekt successivt vuxit fram. Arbetsnamnet för detta är "Framtidens Vårdsystem" och det finns starka behov för ett sådant projekt

Sverige och Norge står inför stora utmaningar vad gäller välfärdstjänsternas omfattning och kvalitet. Vi lever allt längre och våra krav på välfärdstjänster av olika slag ökar. Efterfrågan på vård och omsorg kommer att öka drastiskt framöver i takt med att vi lever allt längre och förväntar oss att ha en hög livskvalitet långt upp i åren.

Välfärdstjänsternas dilemman

- Efterfrågan av tjänster kring vård, omsorg och välfärd kommer att bli större i takt med att den materiella standarden hos befolkningen ökar.
- Då en allt större andel av befolkningen kommer att vara äldre ökar försörjningsbördan på den del av befolkningen som är i arbete.
- Vi kommer sannolikt inte att ha råd och tid att på motsvarande sätt som industrin, som ständigt ökar sin produktivitet, i samma takt trimma och effektivisera nuvarande personalintensiva vård- och omsorgsprocesser. Teknologi och automatisering måste äga rum.

Att klara vård och omsorg med fler insatta arbetstimmar kommer alltså inte att lösa problemet. Det är genom att utveckla nya tjänster och produkter som ersätter mantimmar, som vi klarar utmaningen framöver. Varje dag som vi kan få en person att klara sig själv hemma i sin egen bostad minskar belastningen på samhället och ökar livskvaliteten hos den enskilde.

Därför måste fokus vara att utveckla nya vårdprocesser som fullt ut stöds av den moderna teknik som inte bara finns idag utan också kommer att bli tillgänglig genom framtidens digitala möjligheter. Sverige och Norge är samhällen med mycket hög levnadsstandard i en global jämförelse. Vi lever dessutom i tekniskt välutvecklade samhällen med riklig tillgång på innovativa företag inom skilda områden. Problemet med den åldrande befolkningen är inget unikt nordiskt problem utan delas av många länder. Det finns med andra ord en stor efterfrågan på innovationer inom vård och hälsa världen över. För våra nordiska företag öppnas en gigantisk marknad.

Det finns många tänkbare partners i ett sådant projekt i båda länderna. Flera av dem i listan nedan är vidtalade och beredda att medverka.

Stiftelsen Compare
Landstinget i Värmland
ExperiLab

Region Värmland
Sveriges Kommuner och Landsting, SKL
Karlstads Universitet
Socialstyrelsen
Läkemedelsverket
e-hälsomyndigheten
Karlstads Kommun

Därtill aktörer i Norge:

Kunnskapsbyen Lillestrøm
Akershus Fylkeskommune (förstudiefinansiär)
7 kommuner: Skedsmo, Rælingen, Lørenskog, Nittedal, Fet, Sørum og Aurskog-Høland
Hedmark Fylkeskommune
Høgskolan i Oslo/Akershus
Høgskolan i Hedmark
Akershus Universitetssjukhus (AHUS)
Kjeller Innovation
CSI, Center Service Innovation i Handelshøgskolan i Bergen
Helsedirektoratet
KS (jfr. SKL)
NHO (National Leverantørsutviklingsprosjekt)
Oslo Medtech
Cluster Cooperation (pågående samverkansprosjekt Swe, Nor,DK)

Torsdagen den 12 juni 2014 kom en delegation av dessa potentiella norska samarbetspartner till Karlstad för att under två dagar diskutera möjligheterna till eventuell interregional samverkan i ett kommande Interreg-projekt om framtidens vårdprocesser.

”Det är genom våra tidigare projekt som ett starkt och brett förtroende för Compare byggs upp även utanför regionen - därför är det här besöket en bekräftelse på att goda projektresultat leder till mer och bredare samverkan”, säger Göran Österman (Compare).

Den norska delegationen fick under studiebesöket presentationer av Karlstads universitet och Nordic Medtest - verksamheter av värde för en eventuell interregional samverkan i ett kommande Interreg-projekt om framtidens vårdprocesser.

Fra øverst til nederst: Martine Bonarjee (Skedsmo kommune), Kristin Alfhei (Kunnskapsbyen Lillestrøm), Marit Heiberg (Kunnskapsbyen Lillestrøm), Øystein Lunde (Akershus fylkeskommune), Mette Gro Iversen (Ullensaker kommune), Anne Marie Lervik (Ahus), Anne Lindalen (Nittedal kommune), Anne Joran Stakkerud (Skedsmo kommune), Arild Hammerhaug (Skedsmo kommune), Anne Svendsen (Sørum kommune), Marianne Sætehaug (Rælingen kommune), Øivind Antonsen (Lørenskog kommune), Linda Solheim (Skedsmo kommune), Hans Petter Hetland (Sørum kommune), Sonja Brugman (Ahus) og Tor Einar Edvardsen (Høgskolen i Oslo og Akershus).

”Norge og Sverige har en gemensam utmaning - ett växande behov av vård och omsorg. Och vi har ett gemensamt intresse av att hitta lösningar för framtiden - i vårt fall med fokus på smartare och effektivare vårdprocesser med hjälp av framtidens informationsteknologi”, förklarar Ulf Lidberg (Compare)

Anders Bergström (innovatör) demonstrerade en ny mobil applikation för ambulanssjukvård som är under utveckling inom Landstinget i Värmland.

Gunilla Andersson (landstingsdirektör) avslutade med att tala om Landstinget i Värmland och de utmaningar som vården står inför.

Et utvalg representanter fra de 17 representantene som deltok på studieturen til Karlstad har etablert en prosjektgruppe for å jobbe vidare med et hovedprosjekt innen eHelse og tjenesteinnovasjon eller Framtidens Vård, eller Nordic Digital Health Centre, som alle er arbeidstitler på arbeidet.

Kunnskapsbyen Lillestrøm har også søkt om midler til å arbeide med denne prosjektsøknaden hos Akershus fylkeskommune (ble innvilget i september 2014). Compare Karlstad har mottatt midler til slikt arbeid fra Region Värmland.

Fokusområder, mål og aktiviteter

Informasjonssikkerhet byr på mange problemstillinger, den teknologiske utviklingen går fort og anvendelsen av ny teknologi er relativt sett godt implementert i våre land. Likevel fins mye gammel programvare, mange sikkerhetsløsninger som ikke benyttes og kompetansemangel/kunnskapsløshet blant brukere, som skaper sårbarhet. Mennesket er det svakeste leddet ifht IT-sikkerhet. Våre handlinger er avgjørende.

Når det gjelder forskningsparker er det knyttet gode kontakter mellom Karlstad og Lillestrøm.

Fia Ewald, MSB, med et slitesterkt budskap

TEMA og DELMÅL	STATUS
Utvikling av forskningsparker	
Kartlegge og analysere interesse hos aktører på begge sider av grensen	<p>Økt samhandling innad i Forskningsparken Kjeller og med Skedsmo kommune. Har ferdigstilt møteplassen Kunnskapsøasen i Forskningsparken Kjeller.</p> <p>Samarbeid over grensen – Karlstad Innovation Park og Kunnskapsbyen Lillestrøm/Forskningsparken Kjeller har etablert samhandling.</p>
Utvikle relasjonene mellom universitetet og høyskoler (U&H), off. myndigheter og næringsliv, styrke kunnskapsdeling og – utvikling	<p>Bygger relasjoner med:</p> <p>U&H: KAU, HiOA, HiG, HiHm, UNIK*</p> <p>*Forkortelser er forklart bakerst i rapporten</p> <p>Sektor- og grenseoverskridende nettverk: Länsstyrelsen Värmland, KAU, MSB, NorSIS og ISIS.</p> <p>Har fasilitert samarbeidsprosjekt mellom HiOAs studenter på produktdesign og gründerfirmaet Boinnova Smart Living (boliger). Design av funksjonelt interiør.</p> <p>Har etablert Vitenkaféen på Scene 5 i Lillestrøm kultursenter, kveldsmøter hver annen uke, med vitendeling, forsknings- og innovasjonsformidling. Et åpent arrangement for folk flest.</p>
Kartlegge muligheter for en felles kompetanseportal	Utredet behov, hensikt, form, organisering og drifting for digitale møteplasser og kompetanseportal. Første skritt har vært nytt design og innhold på både Kunnskapsbyens og Compares hjemmesider.
Arrangere konferanser og møteplasser	ISIS har markert Interreg-samarbeidet på div arrangementer. Vi har arrangert flere seminarer om IT-sikkerhet både i Karlstad og i Lillestrøm. Til sammen samlet disse drøyt 1500 fornøyde tilhørere og en rekke svært anerkjente foredragsholdere. I Lillestrøm har vitenkaféen samlet 900 deltagere.
Fremme interessen for teknologiske studier hos kvinner	ISIS deltok på kvinnenettverket Security Divas (N) og arrangerte Jenter for realfag sammen med Interreg-prosjektet FEM 2020. Hensikten er å synliggjøre og styrke kvinner med IT-relaterte yrker, bidra til rekruttering, skape nye relasjoner, gi inspirasjon og drive erfaringsutveksling.
Clusterutvikling innen sikkerhet (IKT)	
Kartlegge og analysere interesse hos aktører på begge sider av grensen	<p>Kartlegger personer, foretak og nettverk. Bygger relasjoner og nettverk. Å gå fra klump til klynge/cluster forutsetter engasjement, egenvilje og innsats fra de medvirkende. Samarbeidet knyttet til utviklingen av en svensk versjon av slettmeg kan være spiren til et dynamisk nettverk over grensen.</p> <p>Länsstyrelsen i Värmland er prosjektleder for Digital agenda i østersjøregionen, samt at de har ledet arbeidet med et nytt Interregprosjekt om en Regional digital agenda sammen med Dalarna og Hedmark.</p> <p>Flere aktører har møttes ansikt til ansikt på våre seminarer og mange nye kontakter er knyttet. Den grenseregionale merverdien utvikles.</p>

Utvikle konseptet Disaster & Recovery Testing (DART og Compare testsenter) - Beredskap og gjenoppretting når datasystemer bryter sammen	Synliggjøre mulige konsepter sammen med Compare, Skedsmo kommune, høyskolemiljøet og andre virksomheter. ISIS arrangerte konferanse for 50 personer om dette 8. oktober 2013 i Forskningsparken Kjeller og fikk strålende tilbakemeldinger. Det har hittil vært lite interesse fra norske aktører for å prøve ut egne systemer på Compares testlab, men sammen med en del kommuner i Lillestrømregionen arrangerte vi en studietur for 16 stykker i juni 2014.
Utrede synergier av kommende datasikkerhets-senter i Fet kommune	Datasikkerhets-senteret i Fet er under utbygging. IT-selskapet Evry skal realisere et datasenter hvor de kan tilby sine kunder trygg lagring av data i Norge.
Etablere et partnerskap i Indre Skandinavia	Drøftes. Høyskolen i Gjøvik leder arbeidet med COINS – nasjonal forskerskole i informasjonssikkerhet. HiG etablerer også Center for Cyber and Information Security, et unikt samarbeid mellom offentlige og private aktører. Kanskje et grenseoverskridende partnerskap kan bygges ut fra dette?
Kommunikasjon og profilering	
Profilere teknologiske studie- og arbeidsplasser	På norsk side: Vitenkaféene, samarbeid med andre prosjekter knyttet til Ungforsk, Researchers' Night, Ungt entreprenørskap, utdannings- og rekrutteringsmesser samt andre innsatser innenfor skole og arbeidsliv. På svensk side: Utdanningsmesser, Humanit-seminarer, Forskning pågår, Digital Days.
Utarbeide informasjonsmaterieell	Både Compare og Kunnskapsbyen fokuserer på IT-sikkerhet og forskning-sparkutvikling på våre nettsider. Vi har også fått en del medieoppslag både i aviser, blader og radio/TV. Sendt ut et nyhetsbrev beg okt om sikkerhetsmåned. Har produsert en filmsnutt om Internett og sikkerhet, sammen med NorSIS. Denne ble lansert under Nasjonal sikkerhetsmåned i oktober.
Bruke web og nyhetsbrev	Jevnlige nyhetsoppslag på våre nettsider og i nyhetsbrev.
Lage møteplasser	Mye er gjort , se lenger opp i denne tabellen.
Planlægga fortsatt verksamhet och användning av resultat efter projektslut	
Kartlegge interesse for å søke om hovedprosjekt	Underliggende i all kommunikasjon og flere forslag drøftes.
Søke om hovedprosjekt	Kartlegger mulige partnere. Pågående drøftinger for å pensle ut felles muligheter og utfordringer. Digital agenda, IT-sikkerhet og helse-/velferdsteknologi står høyt på lista.
Videreføre grenseregional samhandling	Underliggende i mange aktiviteter. Vår digitale hverdag er grenseløs både ifht kommuner, fylker og landsgrenser.
Projektutvärdering och slutredovisning/prosjektevaluering og avslutsredovisning	
Evaluerer forprosjekt	Avsluttet
Skrive sluttrapport	Avsluttet
Rapportering i form av lägesrapporter	I tråd med oppsatt plan

Deltakere og medvirkende – tid investert i ISIS

Prosjektdeltakere i Kunnskapsbyen Lillestrøm (Se vedlegg for spesifikasjon av innsatsen)

Navn	Rolle	Type innsats	Antall timer brukt i prosjektet	
			Q2 + Q3/2014	Totalt
Kunnskapsbyen Lillestrøm				
Marit Heiberg	Hovedprosjektleder	Prosjektledelse og -arbeid	820	2431
Kristian Vik	Prosjektmedarbeider	Prosjektarbeid	0	47
Eva Næss Karlsen	Prosjektmedarbeider	Prosjektarbeid	0	45
Anita Orlund	Adm direktør KL, styringsgruppe ISIS	Oppfølging og ledelse	141	314
Dag Birger Torgersen	Økonomiansvarlig	Budsjett og regnskap	56	107
Berit Kjeldseth Arntzen	Adm konsulent	Adm bistand	4	8
Trine Kopstad Berentsen	Prosjektmedarbeider	Prosjektarbeid	0	28
Helge Wekre	Prosjektmedarbeider	Kommunikasjon	0	32
Vibeke Scavenius	Prosjektmedarbeider	Design, annonser mm	0	14
Kristin Alfhei	Prosjektmedarbeider	Adm bistand	131	131
Til sammen Kunnskapsbyen			1152	3157
Compare				
Mikael Lundstrøm Compare	Prosjektleder	Prosjektledelse og -arbeid	280 = Q1	1089
Ove Ericsson	Økonomiansvarlig	Budsjett og regnskap		55
Til sammen Compare				1144

Hos Compare jobber både kommunikasjonsansvarlig Sven Carlsson, styringsgruppas leder Gøran Østerman og økonomiansvarlig Ove Ericsson med prosjektet. I tillegg har Ulf Lidberg deltatt i en del møter og gjort en del grunnlagsarbeid knyttet til et mulig framtidig hovedprosjekt. Ulf, Sven og Gøran er fullfinansierte over andre prosjekter.

Det fins ingen heltidsansatte i ISIS-prosjektet, verken på norsk eller svensk side. I første kvartal 2014 har vi jobbet mye med å planlegge for et mulig hovedprosjekt. Marit har i Q 1 jobbet nesten 70% med ISIS og Mikael omtrent 60%.

Prosjektmedvirkende utafor prosjektorganisasjonen i Q 2 2014

Ant. virksomheter/ personer	Møter, seminarer, konferanser e.l.	Antall timer investert *
5/8	Prosjektgruppemøter Kunnskapsoasen, Forskningsparken Kjeller (FFI, UNIK, Kjeller Vel, HiOA, Skedsmo kommune)	16
7/167	Vitenkafeer – forberedelse, reise, gjennomføring (6 foredragsholdere, + 2 ansatte på kafeen + har ikke deltakerlister for publikum, så virksomhet er ikke oppgitt)	340
22/46	Industrispionasje – seminar på Kjeller (16. juni 2014)	414
26/45	- Säkerhet i Molnet 27 aug 2014	225
13/24	- Planeringskonferens Framtidens Vårdsystem 12-13 juni	366
26/28	- Seminarium om Affärsmodellering 7 April 2014	196
43/49	- Seminarium om Kvalitetssäkring av webplatser 8 maj 2014	245
Totalt Virksomheter 142 Personer 367	Noen av både organisasjonene og personene ovenfor deltar på flere aktiviteter	1802

Antall timer er noe sjablongmessig beregnet, da vi ikke har spurt hver enkelt bidragsyter om nøyaktig antall arbeidete timer. Medregnet er forberedelse, reise og gjennomføring

Hvordan forløper prosjektet ihht vedtatt prosjektplan?

ISIS har hatt et høyt tempo på kunnskapsspredning, erfaringsoverføring og nettverksbygging, gjennom de mange og vellykkede møteplassene. Aktiviteter er gjennomført i tråd med prosjektplan og budsjett. Prosjektet har strevet med noen pålagte resultatindikatorer vedr tett samarbeid med studenter. Vi har vært i kontakt med studenter som tar en del av studiet i det andre landet (HiG-KAU, UNISKA) men ISIS har ikke vært i direkte involvering med disse og vi finner dermed ikke å kunne regne dem inn.

Prosjektets største og viktigste aktiviteter og gjennomføringsgrad

Aktiviteter	Start-dato	Slutt-dato	Andel (%) gjennomført
IT-sikkerhet			
Kartlegging og analyse	02.01.2013	30.06.2014	100
Deltakelse på aktuelle konferanser	02.01.2013	31.08.2014	100
Arrangering av egne møteplasser (workshops, seminarer, konferanser...)	02.01.2013	20.08.2014	100
Forskningsparker			
Styrke utvikling av forskningsparker	02.01.2013	31.08.2014	100
Styrke samarbeidet mellom forskningsparker	02.01.2013	31.08.2014	100
Kommunikasjon og profilering			
Planlegge fortsatt virksomhet og anvendelse av resultatene	02.01.2013	31.08.2014	100
Prosjektevaluering og sluttrapport	02.01.2013	31.08.2014	100

Resultatindikatorer

Hittils oppnått resultat av programindikatorerna för (A) Ekonomisk tillvæxt

Hittils oppnått resultat av programindikatorerna	Antal enligt projektbeslut	Hittils sedan projektstart
Antal kvinner 15-24 år som deltar i projektet	50	7 (TIME) 50 Møjligheternas Værl 57
Antal kvinner yngre än 15 eller ældre än 24 år som deltar i projektet	50	Ca 330*(u15) 8 App-seminari 4 PayPal 3 TIME 502 Vitenkafe 21 Forskning pågær + HumanIT 12 DART 18 Internett og sikkerhet 16 Agila projektmetoder 11 Kaspersky Lab 6 Industrispionage klusterlunch 7 Industrispionage seminar S 9 Nærings PhD 6 Industrispionasje N 24 Kvalitetssikring, web 5 Sækerhet i molnet 10 Framtidens værd 7 Affærsmødellering 999 (til sammen)
Antal mæn 15-24 år som deltar i projektet	50	38 Appseminar 9 PayPal 7 TIME 50 Møjligheternas Værl 104

Antal män yngre än 15 eller äldre än 24 år som deltar i projektet	50	Ca 370*(u15) 413 Vitenkafe 6 Digital Days 49 Forskning pågår + HumanIT 44 DART 78 Internett og sikkerhet 26 Agila projektmetoder 87 Kaspersky Lab 35 Industrispionage klusterlunch 51 Industrispionage seminar 13 Nærings PhD 40 Industrispionasje N 25 Kvalitetssikring, web 40 Sikkerhet i molnet 14 Framtidens vård 15 Affärsmodellering 1306
Antal deltagande företag med kvinnligt ägande som deltar i projektaktiviteter	10	***
Antal deltagande företag med manligt ägande som deltar i projektaktiviteter	60	***
Antal deltagande företag med mixat ägande som deltar i projektaktiviteter	20	210***
Resultatindikatorer		
Antal kvinnor som deltar i gemensamma utbildningar och praktik	10	0****
Antal män som deltar i gemensamma utbildningar och praktik	10	0****
Antall kvinnliga studenter som studerar del av sin utbildning i det andra landet	5	0****
Antall manliga studenter som studerar del av sin utbildning i det andra landet	5	0****
Antal nyetablerade och vidareutvecklade gränsoverskridande kluster - Klusterutveckling inom säkerhet IT/IKT	2	2**
Etablerade institutionella samarbeiten <i>Se tabellen nedenfor</i>	5	4

I Q1 samarbeidet ISIS og FEM2020 om arrangementet *Jenter for realfag*. Arrangementet var en stor suksess. Vi hadde invitert jenter og mødre og ved 300 påmeldte måtte vi si stopp. Deltakerne er i sin helhet kun ført på FEM2020, da vi ikke kan telle de samme deltakerne på to ulike prosjekter.

Forklaring til stjerner:

* Over 700 8. klassinger deltok på Möjligheternas värld og drøyt 200 barn og unge deltok på kjemishow under byfesten i Lillestrøm. Vi har ikke signerte navnelister fra disse arr.

** Etablering av cluster er krevende både i innsats og tid. Et cluster kan defineres på ulike måter, men i businessammenheng er det mest vanlig å bruke cluster om en geografisk klynge av økonomiske ressurser og kompetanse i forretningsmessige virksomheter innen samme bransje, som til sammen utgjør en meget sterk konkurrent (Michael Porter: The competitive advantage of nations). De mest kjente clustre er Silicon Valley og Hollywood. Et cluster i denne forstand forutsetter forretningsmessig sammenheng og samhandling i leveranser. Et slikt cluster ser vi ikke, men vi ser to gryende grenseoverskridende nettverk i et IT-forum hvor miljøer i Karlstad og Halden samarbeider og også i Karlstad og på Gjøvik.

*** Virksomheters eierskapsforhold ønskes ofte ikke opplyst og vi har derfor plassert alle i kategorien «mixat ägande». Disse indikatorene som går på eierskap hadde vi heller ikke satt opp i vår søknad, men blitt tillagt av sekretariatet gjennom «beslutet». Vi kunne ha brukt masse tid på å slå opp disse i nettstedet www.proff.no for de norske selskapene, men har ikke funnet det nødvendig å bruke tid på dette.

**** Når det gjelder studenter som deltar i felles utdanninger og praksis, eller studerer del av sin utdanning i det andre landet, så er vi kjent med at disse finnes, også innen IT-sikkerhet. Imidlertid har vi ikke hatt direkte involvering med noen i prosjektarbeid hittil.

ISIS har aldri haft för avsikt att anordna regelrätta gränsöverskridande utbildningar. Det vi gör och har redovisat bland andra kriterier är att anordna seminarier och konferenser.

En generell kommentar til tallene: noen virksomheter/personer deltar i ulike kategorier og kan dermed bli talt flere ganger.

Prosjektet har noen tilleggsindikatorer:

Indikator jfr søknaden	Antall	Hittil
Antall interregionale nettverk som etableres og videreutvikles	2	4
Antall innledete samarbeid mellom foretak i Sverige-Norge	10	10
Antall samarbeidsaktiviteter mellom utdanningsinstitusjoner	3	4
Antall samarbeidsaktiviteter mellom utdanningsinstitusjoner og bedrifter	3	3

Bak tallene: (se forkortelser bakerst i rapporten)

Interregionale nettverk: KL og CK videreutvikles. ISIS (KL og CK) og DABSR (Länsstyrelsen i Värmland) har samarbeidet tett med en felles konferanse, Internett og sikkerhet i Karlstad 24. og 25. oktober 2013 og vi jobber videre sammen ifht Regional digital agenda. Det er også etablert et nettverk som inneholder de foregående samt KAU og NorSIS vedr etablering av en svensk versjon av slettmeg.no. FOU-nettverket mellom KAU og HiG er også styrket gjennom ISIS.

Prosjektnätverk för digitala agendan i Östersjöregionen (DA BSR) syftar till att stödja implementeringen av En digital agenda för Europa, ett av sju huvudinitiativ inom ramen för Europa 2020, i Östersjöregionen. Tre Länsstyrelser, Värmland, Örebro och Östergötland har för avsikt att under två år bygga upp ett tematiskt projektnätverk mellan aktörer som arbetar med den digitala agendan. Projektet finansieras av

Tillväxtverket.

Innledete samarbeid mellom foretak: NorSIS og Compare Karlstad (CK). Nordic Medtest og Samarbeidsrådet for Nedre Romerike. Kunnskapsbyen Lillestrøm med hhv Combitech, Coromatic og Bitsec. CK og Kaluna er også et eksempel på grenseoverskridende samarbeid og det samme er Bitsec og Protego.

Utdanningsinstitusjoner: KAU og HiOA, KAU og UNIK, KAU og HiG.

Utdanning og bedrifter: KAU og NorSIS. HiHM og KL. Etter DART-konferansen ble det også etablert et samarbeid mellom den norske Forsvarshøyskolen og svenske Coromatic.

Horisontale kriterier – 3 områder

Bedre miljø

Prosjektet bidrar til økt forståelse av hverandres rammevilkår, bedriftskultur og forvaltning. Gjennom tett samhandling i aktiviteter på ulike områder skapes tillit og et samarbeidsklima som legger til rette for økt samarbeid og felles innsats for å styrke grenseregionens konkurransekraft.

Bruk av IT er generelt et godt miljøtiltak, da det reduserer bruken av papir. Elektronisk kommunikasjon er både rask, rimelig og miljøvennlig. Det er også mindre plasskrevende enn papirarkiver.

I Forskningsparken Kjeller jobber vi med å øke attraktiviteten på uteområdene ved å anlegge en park som vil skape en trivelig utendørs møteplass.

Likestilling

Bilden från vänster: Mikael Lundström, Björn Lysell, Stefan Larsson, Jonas Persson, John Daniels och Fredrik Börjesson.

Like hoder tenker likt! IT-sikkerhet er et fagområde dominert av menn. En økt kvinneandel gir mangfold, som igjen gir nye ideer, andre perspektiver og større nettverk. Ulike hoder og mangfold vil bidra til å utfordre faste sannheter og normer i etablerte kulturer. Samtidig som det er viktig å ha begge kjønn representert er det også viktig med egne jentearrangementer. ISIS har derfor deltatt på Security Divas, som er en IT-sikkerhetskonferanse for kvinner, arrangert

av NORSIS og vi har også arrangert Jenter for realfag, sammen med Interreg-prosjektet FEM, et rent jentearrangement for unge jenter og deres mødre.

Under arbeidet hittills med ISIS har vi kunnet konstatere at framför allt unga kvinnor är speciellt utsatta för allehanda ofredanden på nätet. I Norge har man genom Norsis genomfört framgångsrika aktiviteter för att uppmärksamma och motverka detta. I Sverige ligger vi efter.

Økt mangfold og integrasjon

Digitale hjelpemidler får stadig større utbredelse. Smarttelefoner, nettbrett og PCer er et nødvendig hjelpemiddel og kommunikasjonsplattform for stadig flere. Internett er ikke diskriminerende på hudfarge, etnisk bakgrunn e.l. Du kan bygge din egen identitet og velge hvordan du vil presentere deg, men du kan også hackes og utsettes for ID-tyveri. Internett er imidlertid selve symbolet på åpenhet, mangfold, integrasjon og globalisering.

Økonomi

Økonomien i prosjektet er dokumentert i vedlegg, Regnskapsrapport (Utbetalingsanmodning) og vedlegg, hovedbok. Prosjektet er i god rute ihht periodisert budsjett.

Vedlagt er også timelister for alle medvirkende i Kunnskapsbyen Lillestrøm.

Kostnaderregnskap for perioden og totalt

Ved prosjektets slutt har ISIS hatt totale prosjektkostnader på NOK 2.538.426,- og SEK 1.112.351,-

B: Prosjektets opparbeidede kostnader:		f.o.m	t.o.m.	t.om		
		01.01.13	31.10.14	31.10.2014		
Kostnadsart:	Justert Budsjett	Tidligere	Periodens	Akkumulerte	Hittil	
	norsk	godkjente	godkjente	kostnader	svenske	
	prosjektpart	kostnader	kostnader		kostnader	
Eget personell	1 815 000	1 170 140	644 860	1 815 000	727 568	
Eksternt personell	95 000	45 022	32 642	77 664	96 000	
Lokalkostnader	132 500	95 687	36 568	132 255	73 332	
Investeringer	0	0	0	0	0	
Reiseutgifter	120 000	67 277	49 255	116 532	37 913	
Øvrige kostnader	387 500	299 161	97 814	396 974	177 538	
Inntekter utover						
finansieringsplanen i prosjektet		0	0	0		
Sum faktiske kostnader	2 550 000	1 677 286	861 139	2 538 426	1 112 351	
Eksternt offentlig direkte						
finansierte kostnader	0	0	0	0		
Sum direktefinansierte kostnader	0	0	0	0	0	
Totale prosjektkostnader	2 550 000	1 677 286	861 139	2 538 426	1 112 351	

Informasjon og skilting

Det er ikke opprettet eget nettsted for ISIS, men prosjektet er synlig på begge prosjektorganisasjoners hjemmesider, facebook-sider og LinkedIn. I tillegg blir konferanser lagt ut på my news desk.

ISIS har fått flere oppslag i Interregs nyhetsbrev www.interreg.no samt ved innbydelser til konferanser, seminarer etc. Vi har også fått flere oppslag i media. Våre konferanser i sikkerhetsmåned i oktober fikk bred omtale og intervjuer både i aviser, radio og på TV. Det samme gjelder også arbeidet med å lage en svensk versjon av slettmeg.no.

Møteinnkallinger, referater, brev, seminar- og konferanseinvitasjoner er merket med ISIS og Interreg-logo + EU flagg.

Styringsgruppen

Styringsgruppemøte 17. april 2013, fv Anita Orlund, Mikael Lundstrøm, Øystein Lunde, Kristian Vik, Marit Heiberg og Gøran Østerman. Espen Køhn fra Hedmark fylkeskommune var ikke tilstede.

Styringsgruppen har hatt til sammen 5 møter og medlemmene har også deltatt aktivt på seminarer og konferanser prosjektet har avholdt.

Den viktigste saken i 2014 har vært veien videre mot et hovedprosjekt. Noen muligheter som diskuteres er:

- Med utgangspunkt i stikkordene ehelse-sikkerhet-arbeidsprosesser og tjenesteinnovasjon er et hovedprosjekt i ferd med å ta form. Implementering av eksisterende teknologi og påvirkning på arbeidsprosesser og organisering i vården/helse og omsorg er ett hovedområde. Et annet er å ha beredskap overfor framtidens teknologi og hvordan dette vil påvirke helsepersonells funksjon og arbeid. Det er sentralt å få med aktører fra utdanning, praksisfeltet, forskning og innovasjon. Offentlige og private aktører.

Lillestrøm 27. oktober 2014

Mikael Lundstrøm/sign
Compare Karlstad
Prosjektleder

Marit Heiberg/sign
Kunnskapsbyen Lillestrøm
Hovedprosjektleder

Liste over forkortelser

AFK	Akershus fylkeskommune
CK	Compare Karlstad
DABSR	Digital agenda Baltic Sea Region (EU-prosjekt, hvor Länsstyrelsen i Värmland er prosjektleder)
DIFI	Direktoratet for forvaltning og IKT
FFI	Forsvarets forskningsinstitutt
HiG	Høyskolen i Gjøvik
HiHm	Høyskolen i Hedmark
HiOA	Høyskolen i Oslo og Akershus
KAU	Karlstad universitet
KL	Kunnskapsbyen Lillestrøm
MSB	Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
NorSIS	Norsk senter for informasjonssikring
NSM	Nasjonal sikkerhetsmyndighet
SALT	Uavhengig kompetansebedrift med kunnskap om og for kysten
SNR	Samarbeidsrådet for Nedre Romerike
UNIK	Universitetssenteret på Kjeller